

**ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІННИЦЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ**

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

Сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT)

Кафедра обліку та оподаткування

ЗАТВЕРДЖЕНО

Постанова вченої ради

28.03.2022

протокол № 2, п. 10

ВВЕДЕНО В ДІЮ

Наказ від 31.03.2022 № 64

Управлінський облік

Accounting Management

РОБОЧА ПРОГРАМА

Ступінь вищої освіти	«бакалавр»	/ bachelor
Галузь знань	07 «Управління та адміністрування»	/ Management and administration
Спеціальність	071 «Облік і оподаткування»	/ Accounting and taxation
Освітня програма	Облік і оподаткування	/ Accounting and taxation

Розробник: Ірина Гладій, кандидат економічних наук, доцент

Гарант освітньої програми «Облік і оподаткування / Accounting and taxation» - Гладій Ірина, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування

Обговорено та схвалено на засіданні кафедри обліку та оподаткування 01 лютого 2022 р. пр. № 1; засіданні вченої ради обліково-фінансового факультету 21 лютого 2022 р. пр. № 01.

Рецензенти:

Дзюба Оксана, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування ВТЕІ ДТЕУ

Балинська Наталія, головний бухгалтер приватного підприємства «O.L.KAR-АгроЗооВет-Сервіс»

Редактор: Фатеева Т.
Комп'ютерна верстка: Шуляк Н.

Підп. до друку 18.04.2022 р. Формат 60x84/16. Папір офсетний
Друк ксероксний. Ум. друк. арк. 1,80.
Обл.-вид. арк. 1,36. Тираж 2. Зам. № 97.

Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ ДТЕУ
21000, м. Вінниця, вул. Хмельницьке шосе, 25

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ:

Мета вивчення дисципліни. Вивчення дисципліни «Управлінський облік» спрямоване на оволодіння здобувачами вищої освіти теоретико-методологічних засад та набуття практичних навичок щодо використання облікової інформації для аналізу діяльності підприємства та прийняття управлінських рішень. Тривалість успішного функціонування будь-якого підприємства завжди залежала від ефективності прийнятих їх керівництвом рішень. Для прийняття таких рішень як у поточній виробничій діяльності, так і під час розробки стратегічних шляхів і напрямків господарювання підприємства необхідна відповідна інформаційна система. Саме такою інформаційною системою, яка здатна забезпечити прийняття обґрунтованих своєчасних рішень менеджерами усіх рівнів, є управлінський облік.

Мета вивчення дисципліни полягає у оволодінні методами виявлення, накопичення, аналізу, підготовки, інтерпретації та передачі інформації, що використовується управлінською ланкою для планування, оцінки і контролю внутрішньогосподарської діяльності підприємства.

Об'єктом навчальної дисципліни є система обліку операційної та стратегічної діяльності підприємства.

Предметом навчальної дисципліни є облік витрат операційної діяльності та калькулювання виробничої собівартості продукції, аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності і прибутку, моделі прийняття управлінських рішень на основі аналізу релевантної інформації.

Для вивчення навчальної дисципліни перед студентами поставлено такі завдання:

- формування інформаційної системи щодо управлінського обліку, його вдосконалення з урахуванням передового зарубіжного досвіду.
- вивчення принципів і методів управлінського обліку;
- місце і роль в управлінні діяльністю підприємства, способи його організації;
- розкрити суть контрольної функції управлінського обліку на основі вивчення організації і методики обліку за центрами відповідальності, бюджетування діяльності підприємств;
- роль доцільності додаткових витрат на організацію управлінського обліку;
- формування навичок приймати економічно обґрунтовані управлінські рішення на основі інформації про конкретні господарські ситуації.

Результати вивчення навчальної дисципліни її місце в освітньому процесі. В результаті вивчення дисципліни здобувач вищої освіти ОС «бакалавр» повинен знати: законодавчо-нормативні акти відповідно до яких здійснюється фінансовий облік; зміст національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку; економічну сутність об'єктів обліку; організацію фінансового обліку підприємницької діяльності на підприємствах різних форм власності; особливості документального

оформлення операцій з активами, капіталом і зобов'язаннями підприємства; методику відображення в обліку господарських фактів, явищ та процесів, які пов'язані з фінансово-господарською діяльністю підприємства; методи виявлення, вимірювання, реєстрації та систематизації даних про діяльність підприємства; методику складання, подання та оприлюднення фінансової звітності.

Результатом вивчення навчальної дисципліни «Фінансовий облік» для **освітньої програми «Облік і оподаткування»** формування комплексу компетентностей:

інтегральна компетентність:

здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми під час професійної діяльності у сфері обліку, аналізу, аудиту та оподаткування або в процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів економічної науки і характеризується комплексністю й невизначеністю умов.

загальні компетентності для освітньої програми «Облік і оподаткування»:

- ЗК 01. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК 02. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 03. Здатність працювати в команді.
- ЗК 04. Здатність працювати автономно.
- ЗК 07. Здатність бути критичним та самокритичним.
- ЗК 08. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК 09. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК 11. Навички використання сучасних інформаційних систем і комунікаційних технологій.
- ЗК 12. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- ЗК 13. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

спеціальні (фахові) компетентності для освітньої програми «Облік і оподаткування»:

СК 01. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, робити узагальнення стосовно оцінки прояву окремих явищ, які властиві сучасним процесам в економіці.

СК 02. Використовувати математичний інструментарій для дослідження соціально-економічних процесів, розв'язання прикладних завдань в сфері обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування.

СК 03. Здатність до відображення інформації про господарські операції суб'єктів господарювання в фінансовому та управлінському обліку, їх

систематизації, узагальнення у звітності та інтерпретації для задоволення інформаційних потреб осіб, що приймають рішення.

СК 09. Здійснювати зовнішній та внутрішній контроль діяльності підприємства та дотримання ним законодавства з бухгалтерського обліку і оподаткування.

СК 10. Здатність застосовувати етичні принципи під час виконання професійних обов'язків.

СК 11. Демонструвати розуміння вимог щодо професійної діяльності, зумовлених необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

Програмні результати навчання здобувачів вищої освіти освітньої програми *«Облік і оподаткування»* з дисципліни *«Управлінський облік»* полягають:

ПР 01. Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем.

ПР 02. Розуміти місце і значення облікової, аналітичної, контрольної, податкової та статистичної систем в інформаційному забезпеченні користувачів обліково-аналітичної інформації у вирішенні проблем в сфері соціальної, економічної і екологічної відповідальності підприємств.

ПР 03. Визначати сутність об'єктів обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування та розуміти їх роль і місце в господарській діяльності.

ПР 04. Формувати й аналізувати фінансову, управлінську, податкову і статистичну звітність підприємств та правильно інтерпретувати отриману інформацію для прийняття управлінських рішень.

ПР 05. Володіти методичним інструментарієм обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування господарської діяльності підприємств.

ПР 06. Розуміти особливості практики здійснення обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування діяльності підприємств різних форм власності, організаційно-правових форм господарювання та видів економічної діяльності.

ПР 08. Розуміти організаційно-економічний механізм управління підприємством та оцінювати ефективність прийняття рішень з використанням обліково-аналітичної інформації.

ПР 09. Ідентифікувати та оцінювати ризики господарської діяльності підприємств.

ПР 10. Розуміти теоретичні засади аудиту та вміти застосовувати його методи і процедури.

ПР 11. Визначати напрями підвищення ефективності формування фінансових ресурсів, їх розподілу та контролю використання на рівні підприємств різних організаційно-правових форм власності.

ПР 13. Усвідомлювати особливості функціонування підприємств у сучасних умовах господарювання та демонструвати розуміння їх ринкового позиціонування.

ПР 14. Вміти застосовувати економіко-математичні методи в обраній професії.

ПР 15. Володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження соціально-економічних явищ і господарських процесів на підприємстві.

ПР 17. Вміти працювати як самостійно, так і в команді, проявляти лідерські якості та відповідальність у роботі, дотримуватися етичних принципів, поважати індивідуальне та культурне різноманіття.

ПР 18. Аналізувати розвиток систем, моделей і методів бухгалтерського обліку на національному та міжнародному рівнях з метою обґрунтування доцільності їх запровадження на підприємстві.

ПР 21. Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

Міждисциплінарні зв'язки: програма упорядкована відповідно до анотації освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів, базується на вивченні таких нормативних дисциплін, як «Бухгалтерський облік».

Критерії оцінювання результатів навчання

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни. Мінімальний пороговий рівень оцінки варто визначати за допомогою якісних критеріїв і трансформувати його в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали.

Критерії оцінювання результатів навчання

Рівні компетентності	За шкалою КНТЕУ	Критерії оцінювання
1	2	3
Високий (дослідницький)	90-100	Має обґрунтовані та всебічні знання з дисципліни, вміє узагальнювати та систематизувати набуті знання; самостійно знаходить джерела інформації та працює з ними; проводить власні дослідження, може використовувати набуті знання та вміння при розв'язанні задач.
Достатній (частково-пошуковий)	82-89	Володіє навчальним матеріалом, вміє зіставляти та узагальнювати, виявляє творчий інтерес до предмету, виконує завдання з повним поясненням та обґрунтуванням, але допускає незначні помилки; може усвідомити нові для нього факти, ідеї.
	75-81	Володіє визначеним програмою навчальним матеріалом; розв'язує завдання, передбачені програмою, з частковим поясненням.
Елементарний (репродуктивний)	69-74	Володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні; може самостійно розв'язати та пояснити розв'язання завдання.
	60-68	Ознайомлений з навчальним матеріалом, відтворює його на репродуктивному рівні; виконує елементарні завдання за зразком або відомим алгоритмом.
Низький (фрагментарний)	35-59	Ознайомлений та відтворює навчальний матеріал на рівні окремих фактів та фрагментів матеріалу; під керівництвом викладача виконує елементарні завдання.
	1-34	Ознайомлений з навчальним матеріалом на рівні розпізнавання та відтворення окремих фактів.

Здобувачі вищої освіти, які повністю виконали програму дисципліни та набрали 75 і більше балів, отримують підсумкову оцінку без опитування чи виконання екзаменаційного завдання (згідно Наказу «Про внесення змін до форми підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти» №70 від 02.03.2018).

Здобувач вищої освіти, який не погоджується з оцінкою, отриманою під час підсумкового (семестрового) контролю, має право звернутися із проханням переглянути оцінку, одержану на екзамені (згідно Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю знань студентів ВТЕІ КНТЕУ №14 від 25.11.2019).

Результат виконання екзаменаційних завдань оцінюється з урахуванням результатів у співвідношенні 80:20, де 80 – максимальна оцінка за виконання екзаменаційного завдання, 20 – результат поточної успішності відповідно до шкали переводу поточної роботи для врахування її при підсумковій оцінці.

Обсяг дисципліни в кредитах та його розподіл (тематичний план)

Теми	Кількість годин				Форми контролю	
	всього	З них				
		лекції	практ.	лабор.		СРС
5 семестр						
Тема 1. Управлінський облік у системі бухгалтерського обліку	16	2	4		10	УО, ПО, ІЗ, СУН
Тема 2. Класифікація та поведінка витрат, доходів в системі управлінського обліку	34	6	8		20	УО, ПО, ІЗ, СУН
<i>2.1. Класифікація витрат з метою оцінки запасів і визначення фінансового результату</i>	9	2	2		5	УО, ПО, ІЗ, СУН
<i>2.2. Класифікація витрат для прийняття управлінських рішень і планування</i>	9	2	2		5	УО, ПО, ІЗ, СУН
<i>2.3. Класифікація витрат з метою здійснення процесу контролю та регулювання</i>	7		2		5	УО, ПО, ІЗ, СУН
<i>2.4. Поведінка витрат та методи визначення функцій витрат</i>	9	2	2		5	УО, ПО, ІЗ, СУН
Тема 3. Сутність собівартості продукції, принципи і критерії її формування	27	6	6		15	УО, ПО, ІЗ, СУН
<i>3.1. Сутність і мета калькулювання. Визначення калькулювання та калькуляції</i>	9	2	2		5	УО, ПО, ІЗ, СУН
<i>3.2. Облік витрат виробництва за елементами і статтями калькуляції</i>	9	2	2		5	УО, ПО, ІЗ, СУН
<i>3.3. Методи розподілу загальної суми непрямих (загальновиробничих) витрат</i>	9	2	2		5	УО, ПО, ІЗ, СУН
Тема 4. Система обліку та калькулювання собівартості за повними витратами	38	6	8		24	УО, ПО, ІЗ, СУН
<i>4.1. Позамовний метод калькулювання, його сутність</i>	10	2	2		6	УО, ПО, ІЗ, СУН
<i>4.2. Сутність попроцесного методу калькулювання</i>	10	2	2		6	УО, ПО, ІЗ, СУН
<i>4.3. Попередільний метод обліку і калькулювання</i>	8		2		6	УО, ПО, ІЗ, СУН
<i>4.4. Калькулювання собівартості продукції за видами діяльності (АВС-метод)</i>	10	2	2		6	УО, ПО, ІЗ, СУН
Тема 5. Система обліку та калькулювання за неповними витратами	36	4	8		24	УО, ПО, ІЗ, СУН
<i>5.1. Принципи калькулювання собівартості за змінними витратами</i>	10	2	2		6	УО, ПО, ІЗ, СУН
<i>5.2. Простий «Директ-костинг»</i>	8		2		6	УО, ПО, ІЗ, СУН
<i>5.3. Розвинутий «Директ-костинг»</i>	8		2		6	УО, ПО, ІЗ, СУН
<i>5.4. Звіт про доходи і витрати, складений за методом маржинального доходу</i>	10	2	2		6	УО, ПО, ІЗ, СУН

Тема 6. Система обліку та калькулювання за нормативними витратами	29	4	8		17	УО, ПО, ІЗ, СУН
<i>6.1. Нормативний метод обліку витрат і калькулювання собівартості продукції, його суть</i>	9	2	2		5	УО, ПО, ІЗ, СУН
<i>6.2. Метод "Стандарт-кост"</i>	8		2		6	УО, ПО, ІЗ, СУН
<i>6.3. Методи аналізу відхилень по прямим витратам (матеріальним, витратам на оплату праці, накладним витратам)</i>	12	2	4		6	УО, ПО, ІЗ, СУН
Підсумковий контроль	180/6	28	42		110	Екзамен
6 семестр						
Тема 1. Аналіз інформації для прийняття управлінських рішень	22	4	6		12	УО, ПО, ІЗ, СУН
<i>1.1. Метод аналізу взаємозв'язку «Витрати – обсяг - прибуток»</i>	8	2	2		4	УО, ПО, ІЗ, СУН
<i>1.2. Методика аналізу чутливості прибутку до зміни витрат, ціни та (або) обсягу реалізації</i>	8	2	2		4	УО, ПО, ІЗ, СУН
<i>1.3. Процес прийняття рішення про спеціальне замовлення</i>	6		2		4	УО, ПО, ІЗ, СУН
Тема 2. Бюджетне планування та контроль	32	4	12		16	УО, ПО, ІЗ, СУН
<i>2.1. Бюджетування та види бюджетів</i>	8	2	2		4	УО, ПО, ІЗ, СУН
<i>2.2. Методика складання операційних бюджетів</i>	10	2	4		4	УО, ПО, ІЗ, СУН
<i>2.3. Методика складання фінансових бюджетів</i>	8		4		4	УО, ПО, ІЗ, СУН
<i>2.4. Контроль виконання бюджетів та аналіз відхилень</i>	6		2		4	УО, ПО, ІЗ, СУН
Тема 3. Облік і контроль за центрами відповідальності	24	6	6		12	УО, ПО, ІЗ, СУН
<i>3.1. Центр відповідальності, принципи їх діяльності</i>	8	2	2		4	УО, ПО, ІЗ, СУН
<i>3.2. Оцінка діяльності центрів інвестицій</i>	8	2	2		4	УО, ПО, ІЗ, СУН
<i>3.3. Трансфертне ціноутворення</i>	8	2	2		4	УО, ПО, ІЗ, СУН
Тема 4. Стратегічний управлінський облік	12	2	4		6	УО, ПО, ІЗ, СУН
Підсумковий контроль	90/3	16	28		46	Екзамен

Умовні позначення:

УО – усне опитування;

ПО – письмове опитування;

ІЗ – індивідуальне завдання;

СУН – система управління навчанням MOODLE

II. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст дисципліни (теми програми)

5 семестр

Тема 1. Управлінський облік у системі бухгалтерського обліку

Управлінський облік як складова процесу управління. Дані та їх перетворення в інформацію. Види інформації для цілей прийняття рішень користувачами (історична і прогнозна, фінансова і управлінська інформація).

Роль та місце управлінського обліку в системі сучасного менеджменту. Взаємозв'язок системи обліку та функцій управління. Поняття управлінського обліку.

Порівняльна характеристика фінансового і управлінського обліку, ознаки порівняння. Основні відмінності управлінського і фінансового обліку. взаємозв'язок між управлінським та фінансовим обліком.

Предмет управлінського обліку. Зміст предмету, що розкривають його об'єкти. Принципи управлінського обліку. Функції управлінського обліку.

Системи управлінського обліку. Ознаки систем управлінського обліку. Автономна система рахунків управлінського обліку, її сутність та область застосування. Інтегрована система рахунків, її ознаки. Сутність спрощеної інтегрованої системи обліку.

Тема 2. Класифікація та поведінка витрат, доходів в системі управлінського обліку

Законодавчі та нормативні акти, що визначають склад витрат виробництва. Національні П(С)БО 9 «Запаси» та 16 «Витрати». Класифікація витрат за порядком формування фінансового результату підприємства. Класифікація витрат за економічними елементами. Класифікація витрат за видами діяльності. Порядок формування виробничої собівартості та собівартості реалізації відповідно П(С)БО 16 «Витрати». Класифікація витрат за статтями калькуляції.

Класифікація витрат з метою оцінки запасів і визначення фінансового результату: вичерпані та невичерпані, витрати на продукцію та витрати періоду; прямі та непрямі витрати; основні та накладні; одноелементні та комплексні; витрати на продукцію (роботи, послуги), витрати на процес та витрати центру відповідальності; елементи витрат та статті витрат.

Класифікація витрат для прийняття управлінських рішень і планування: змінні (умовно-змінні) та постійні (умовно-постійні); релевантні та нерелевантні; дійсні та можливі; маржинальні та середні; витрати, які враховуються при прийнятті рішень, витрати, які не враховуються при прийнятті рішень, безповоротні та вміненні (уявні) витрати.

Класифікація витрат з метою здійснення процесу контролю та регулювання: продуктивні та непродуктивні; регульовані та нерегульовані; контрольовані та неконтрольовані; в межах норм, відхилення від норм.

Аналіз поведінки витрат. Чинники (фактори) витрат. Оцінювання витрат. Функція витрат. Методи визначення функції витрат. Технологічний

(інжиніринговий) аналіз. Аналіз рахунків. Метод вищої – нижчої точки (аналіз діапазону обсягів діяльності). Метод візуальних пристосувань. Регресійний аналіз. Спрощений статистичний аналіз.

Визначення доходу згідно з П(С)БО 15 «Дохід». Класифікація, оцінка доходів та її значення в управлінському обліку.

Спільні риси та відмінності в класифікації витрат, доходів у фінансовому та управлінському обліку.

Тема 3. Сутність собівартості продукції, принципи і критерії її формування

Економічна сутність собівартості продукції (робіт, послуг). Види собівартості у фінансовому та управлінському обліку. Склад витрат, що формують собівартість.

Сутність і мета калькулювання. Визначення калькулювання та калькуляції. Завдання калькулювання. Калькуляція як об'єкт управління. Види калькуляцій за ознаками: за часом складання; за рівнем охоплення витрат; за характером виробництва; в залежності від об'єкту калькулювання.

Етапи процесу калькулювання. Обсяг калькуляційної роботи. Принципи калькулювання. Об'єкти калькулювання. Калькуляційні одиниці.

Основні методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції: нормативний, попередільний, позамовний.

Облік витрат виробництва за елементами і статтями калькуляції. Типова номенклатура статей калькуляції. Регламентація статей калькулювання у відповідності з обліковою політикою підприємства. Порядок віднесення матеріальних витрат на собівартість: пропорційно нормативним витратам на фактичне виробництво продукції; методом коефіцієнтів; методом розподілу матеріалів пропорційно обсягу діяльності.

Послідовність розподілу загальної суми непрямих (загальновиробничих) витрат. Метод прямого розподілу; метод послідовного розподілу; метод розподілу взаємних послуг. База розподілу непрямих витрат: кількість продукції; пряма зарплата виробничих робітників; прямі матеріальні витрати; відпрацьований час. Кошторисна ставка розподілу непрямих витрат, методика її визначення.

Характеристика продуктів спільного виробництва. Процес розподілу продукції, що спільно виготовляється. Точка розподілу виробничих витрат. Методи оцінки продуктів спільного виробництва. Визначення виробничої собівартості методом виключення витрат; методом розподілу витрат; комбінованим методом.

Брак у виробництві. Нормований та ненормований брак. Порядок обліку браку з нульовою та ненульовою вартістю. Облік браку з наявністю незавершеного виробництва.

Тема 4. Система обліку та калькулювання собівартості за повними витратами

Сутність системи обліку та калькулювання собівартості продукції за повними виробничими витратами.

Позамовний метод калькулювання, його сутність, сфера застосування. Акумуляція витрат за позамовною калькуляцією. Розподіл накладних витрат при позамовному калькулюванні. Визначення ставки накладних витрат. Карта аналітичного обліку витрат, її зміст та призначення.

Сутність попроцесного методу калькулювання. Сфера застосування. Особливості підприємств, що відповідають вимогам попроцесного методу калькулювання. Спосіб організації руху продукції за попроцесним методом. Основні операції, за допомогою яких здійснюється облік витрат методом попроцесної калькуляції.

Попередільний метод обліку і калькулювання. Порядок розрахунку фактичної собівартості при попередільному методі калькулювання витрат: складання виробничого звіту; визначення кількості зразків продукції; визначення еквіваленту зразків готової продукції; розрахунок собівартості еквівалента зразка готової продукції. Особливості застосування однопередільного методу. Напівфабрикатний та безнапівфабрикатний методи калькулювання.

Калькулювання собівартості продукції за видами діяльності (АВС-метод). Сфери застосування АВС-методу. Порівняльна характеристика традиційних та функціональних систем калькулювання. Вплив способів калькулювання на фінансовий результат діяльності підприємства.

Тема 5. Система обліку та калькулювання собівартості за неповними витратами

Переваги та недоліки системи калькулювання змінних витрат. Принципи калькулювання собівартості за змінними витратами. Порядок облікових робіт у системі калькулювання за змінними витратами.

Облік витрат і калькулювання собівартості продукції по системі директ-кост, його суть, сфера застосування. Порядок розрахунку маржинального доходу. Значення маржинального доходу в системі калькулювання за змінними витратами. Простий «Директ-костинг». Маржинальний дохід. Порядок формування собівартості за методом «Директ-костингу». Розвинутий «Директ-костинг».

Звіт про доходи і витрати, складений за методом маржинального доходу. Маржинальний дохід, чистий дохід (збиток). Вплив калькулювання змінних витрат на прибуток. Переваги та недоліки калькулювання за змінними витратами.

Тема 6. Система обліку та калькулювання за нормативними витратами

Нормативний метод обліку витрат і калькулювання собівартості продукції, його суть, сфера застосування. Облік витрат за окремо діючими

нормами, урахування відхилень, виявленні місць, причин і винуватців відхилень. Облік зміни норм. Складання і періодичне коригування нормативної калькуляції. Визначення фактичної собівартості.

Нормативні прямі матеріальні витрати, нормативні прямі витрати на оплату праці, нормативні загальновиробничі витрати. Види нормативів витрат та організація їх розробки. Норми прямих матеріальних витрат, прямих витрат на оплату праці; загальновиробничих витрат. Етапи калькулювання за нормативними витратами. Техніка калькуляційних розрахунків за нормативним методом.

Стандарт-кост. Бухгалтерські проводки при використанні системи стандарт-кост.

Відхилення прямих матеріальних витрат: за рахунок ціни матеріалів; за рахунок використання матеріалів.

Відхилення прямих витрат на оплату праці: за рахунок тарифної ставки; за рахунок продуктивності праці.

Відхилення змінних виробничих накладних витрат: за рахунок ставки розподілу змінних накладних витрат; за рахунок продуктивності праці.

Відхилення постійних виробничих накладних витрат із-за виконання бюджету та зміни обсягу виробництва. Контрольоване відхилення.

Дослідження відхилень: повторювальність відхилень; контрольованість; позитивні відхилення; вартість та користь відхилення.

Порівняльна характеристика нормативного методу та методу «Стандарт-кост».

Значення нормативного методу обліку витрат для планування, контролю та прийняття управлінських рішень.

6 семестр

Тема 1. Аналіз інформації для прийняття управлінських рішень

Процес прийняття рішень. Порядок формування релевантної та нерелевантної інформації.

Сутність, значення аналізу взаємозв'язку «Витрати – обсяг - прибуток» (CVP- аналіз). Аналіз беззбитковості. Точка беззбитковості. Розрахунок точки беззбитковості за допомогою рівняння. Точка беззбитковості у грошових та натуральних одиницях. Маржинальний доход на одиницю. Коефіцієнт маржинального доходу. Графічний аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку. Припущення, покладені в основу аналізу взаємозв'язку “витрати – обсяг – прибуток”.

Аналіз чутливості прибутку до зміни витрат, ціни та (або) обсягу реалізації. Запас міцності. Коефіцієнт запасу міцності. Показник запасу міцності.

Порівняння звітів про прибуток. Диференційний аналіз. Структура витрат. Порівняння маржинального доходу. Операційний важіль.

Рішення про спеціальне замовлення: маржинальний дохід;

диференційний аналіз релевантних доходів та витрат; врахування можливих витрат при відсутності вільної потужності; врахування можливих довгострокових наслідків прийняття управлінських рішень.

Рішення про розширення чи скорочення сегментів.

Рішення про виробництво чи купівлю комплектуючих виробів. Визначення релевантної виробничої собівартості компоненту; диференційний аналіз витрат, врахування якісних факторів.

Рішення про оптимальне використання ресурсів в умовах обмежень.

Тема 2. Бюджетне планування та контроль

Стратегічне планування. Бюджетування та види бюджетів.

Зведений бюджет. Операційні бюджети. Фінансові бюджети.

Складання та узгодження бюджетів. Бюджет продажу. Бюджет виробництва. Бюджет використання матеріалів. Бюджет придбання матеріалів. Бюджет очікуваних витрат за придбані матеріали. Бюджет прямих витрат на оплату праці. Бюджет виробничих накладних витрат. Бюджет собівартості виробленої продукції. Бюджет адміністративних витрат. Бюджет витрат на збут. Бюджетний звіт про прибуток. Бюджет грошових коштів. Бюджетний баланс.

Контроль виконання бюджетів та аналіз відхилень. Управління за відхиленнями за допомогою бюджетів. Звіт про виконання. Відхилення внаслідок планування. Відхилення внаслідок діяльності. Гнучкий бюджет. Відхилення від гнучкого бюджету. Відхилення за рахунок обсягу діяльності. Методика обрахунку відхилень від бюджету за рахунок продажу в умовах різних систем калькулювання.

Тема 3. Облік і контроль за центрами відповідальності

Централізовані та децентралізовані моделі управління. Центр відповідальності, принципи їх діяльності. Облік відповідальності. Центр витрат. Центр прибутку. Центр інвестицій. Взаємозв'язок звітів центрів відповідальності різних рівнів управління.

Оцінка діяльності центрів інвестицій. Прибутковість інвестицій. Піраміда Дюпона. Збільшення прибутку шляхом збільшення витрат. Збільшення прибутку шляхом зниження витрат. Зменшення активів. Залишковий прибуток. Плата за капітал.

Рішення щодо ціноутворення. Економічна модель ціноутворення. Встановлення оптимальної ціни реалізації. Трансфертне ціноутворення. Функції та методи визначення трансфертних цін. Особливості обліку і звітності по сегментах бізнесу.

Специфіка формування інформації для прийняття довгострокових рішень. Статичні та динамічні методи оцінки інвестицій. Оцінка проектів капітальних вкладень.

Тема 4. Стратегічний управлінський облік

Характеристика стратегічного управлінського обліку. Місце та значення його для менеджменту. Калькулювання витрат за етапами життєвого циклу продукції.

Калькулювання цільової собівартості (система «Таргет-костинг»).

Система безперервного удосконалення діяльності («Кайзен-костинг»).

Облік витрат на якість продукції.

Взаємозв'язок калькулювання та управління на основі діяльності. Порівняння традиційного та сучасного підходів до управління якістю. Вимірники якості. Операційні вимірники часу. Теорія обмежень і облік продуктивності. Система “якраз вчасно”.

Система збалансованих показників (The Balanced Scorecard, BSC). Її сутність, особливості та аспекти застосування на підприємстві. Поняття про внутрішні бізнес-процеси. Показники які характеризують внутрішньофірмові процеси. Значення системи збалансованих показників. Використання системи збалансованих показників в процесі оцінки інвестиційних проектів. Етапи впровадження BSC на підприємстві.

Облік витрат для безперервного вдосконалення діяльності. Калькулювання життєвого циклу виробу. Цільове калькулювання. Процес бюджетування прибутку за умов безперервного вдосконалення. Порівняння калькулювання стандартних витрат і калькулювання для безперервного вдосконалення.

Структура навчальної дисципліни

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час здобувача, год
1	2	3
5 семестр		
<p>Знати: - сутність управлінського обліку, його основні функції, відмінності від фінансового обліку - предмет і об'єкти управлінського обліку - основні принципи організації управлінського обліку на підприємстві</p> <p>Вміти: - пояснити роль управлінського обліку в системі сучасного менеджменту; - застосовувати на практиці основні принципи організації управлінського обліку на підприємстві.</p>	<p>Тема 1. Управлінський облік у системі бухгалтерського обліку. Лекція 1. <u>План лекції</u> 1. Сутність управлінського обліку. 2. Об'єкти управлінського обліку. 3. Метод та методичні прийоми управлінського обліку. 4. Організація управлінського обліку на підприємстві.</p> <p>Література: Основна: 1-4, 16, 20 Додаткова : 3,7 Інтернет-ресурси: 1-5</p>	2
	<p>Самостійна робота: Опрацювання лекційного матеріалу. Питання до розгляду: 1 Етапи розвитку управлінського обліку з точки зору різних авторів. 2. Варіанти організації управлінського обліку на підприємстві.</p>	10
	<p>Практичне заняття 1. 1. Джерела інформації для управлінського обліку. 2. Взаємозв'язок між функціями управління та системою обліку. 3. Схеми організації управлінського обліку. 4. Стадії проектування системи управлінського обліку. 5. Охорона праці фахівців з управлінського обліку.</p>	2
	<p>Практичне заняття 2. 1. Організація управлінського обліку доходів та витрат у загальній системі обліку? 2. Організація управлінського обліку доходів та витрат у інтегрованій системі обліку? 3. Організація управлінського обліку доходів та витрат у переплетеній системі обліку?</p>	2

<p>Знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - особливості класифікації витрат, доходів в управлінському обліку; - характеристику основних видів витрат - відмінності класифікації витрат, доходів в управлінському та фінансовому обліку; - поняття функції витрат та методів дослідження їх поведінки <p>Вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - здійснювати розподіл витрат підприємства залежно від мети - застосовувати сучасні методи для дослідження поведінки витрат і аналізувати результати 	<p>Тема 2. Класифікація та поведінка витрат, доходів в системі управлінського обліку</p> <p>Тема 2.1. Класифікація витрат з метою оцінки запасів і визначення фінансового результату</p> <p>Лекція 2.</p> <p><u>План лекції</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ознаки та принципи класифікації витрат та доходів. Визнання витрат та доходів згідно П(С)БО 16 «Витрати». 2. Елемент витрат, об'єкт витрат. 3. Класифікація витрат за елементами та витратами діяльності. 4. Узагальнення витрат на рахунках 8 класу «Витрати за елементами» та 9 класу «Витрати діяльності». 	2
	<p>Тема 2.2. Класифікація витрат для прийняття управлінських рішень і планування</p> <p>Лекція 3.</p> <p><u>План лекції</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Класифікація витрат з метою оцінки запасів та визначення фінансових результатів діяльності підприємств. 2. Класифікація витрат для прийняття управлінських рішень і планування. 	2
	<p>Тема 2.4. Поведінка витрат та методи визначення функції витрат</p> <p>Лекція 4.</p> <p><u>План лекції</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Класифікація витрат з метою здійснення процесу контролю та регулювання 2. Поведінка та функція витрат. <p>Література:</p> <p>Основна: 1-3, 18-20, 23</p> <p>Додаткова : 3,6</p> <p>Інтернет-ресурси: 1-5</p>	2
	<p>Самостійна робота:</p> <p>Опрацювання лекційного матеріалу. Питання до розгляду.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сучасні тенденції в управлінні витратами, доходами та різне тлумачення поняття «витрати підприємства». 2. Сутність класифікації витрат за економічними елементами і статтями калькуляції. 	20
	<p>Практичне заняття 3.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визнання витрат згідно П(С)БО 16 «Витрати», елемент витрат, об'єкт витрат. 	2

	2. Прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати, загальнопромислові витрати.	
	Практичне заняття 4. 1. Напрями класифікації витрат в управлінському обліку та їх характеристика. 2. Класифікація витрат для прийняття управлінських рішень і планування.	2
	Практичне заняття 5. 1. Основні ознаки вітчизняної класифікації витрат за П(С)БО та в управлінському обліку. 2. Витрати на продукцію від витрат періоду. 3. Ставка розподілу накладних витрат підприємства та за цехами.	2
	Практичне заняття 6. 1. Характеристика основних методів статистики і аналізу для визначення функції витрат. 2. Поведінка витрат. 2. Відмінності в класифікації витрат і доходів у фінансовому та управлінському обліку.	2
Знати: - економічну сутність собівартості, види її, що використовують в управлінському та фінансовому обліку - склад витрат, що формують ці види собівартості - характеристику методів обліку витрат - розрізнити об'єкти обліку та об'єкти калькулювання.- методи контролю за витрачанням ресурсів на виготовлення продукції - принципи розподілу непрямих витрат - види калькуляцій Вміти: визначати на підприємстві об'єкти обліку та об'єкти калькулювання - використовувати різні варіанти розподілу непрямих витрат -розраховувати різні види собівартості і застосовувати їх в управлінні підприємством	Тема 3. Сутність собівартості продукції, принципи і критерії її формування Тема 3.1. Сутність і мета калькулювання. Визначення калькулювання та калькуляції Лекція 5. <u>План лекції</u> 1. Сутність собівартості продукції, її види. Склад витрат, що формують собівартість 2. Поняття про калькулювання. 3. Об'єкти обліку та об'єкти калькулювання.	2
	Тема 3.2. Облік витрат виробництва за елементами і статтями калькуляції Лекція 6. <u>План лекції</u> 1. Методи обліку витрат та калькулювання собівартості продукції 2. Постійні і змінні загальнопромислові витрати, їх розподіл, база розподілу. 3. Способи калькулювання собівартості продукції. Види калькуляцій.	2

	<p>Тема 3.3. Методи розподілу загальної суми непрямих (загальновиробничих) витрат Лекція 7. <u>План лекції</u> 1. Прямий метод розподілу витрат обслуговуючих підрозділів на виробничі. 2. Послідовний метод розподілу витрат обслуговуючих підрозділів на виробничі. 3. Метод взаємних послуг при розподілі витрат обслуговуючих підрозділів на виробничі. 4. Коефіцієнтний метод розподілу витрат обслуговуючих підрозділів на виробничі. Література: Основна: 1-3, 14, 19, 22-23 Додаткова : 1, 4, 7 Інтернет-ресурси: 1-5</p>	2
	<p>Самостійна робота: Опрацювання лекційного матеріалу. Питання до розгляду: 1. Види собівартості у фінансовому обліку ; 2. Склад витрат операційної діяльності (витрат періоду).</p>	15
	<p>Практичне заняття 7. 1. Сутність собівартості продукції, принципи і критерії її формування 2. Склад витрат, що формують різні види собівартості. 3. Облік і контроль прямих витрат на виробництво.</p>	2
	<p>Практичне заняття 8. 1. Методи контролю прямих витрат на виробництво; 2. Методи розподілу витрат допоміжних виробництв між виробничими підрозділами.</p>	2
	<p>Практичне заняття 9. 1. Методи розподілу витрат комплексного виробництва. 2. Форми планової та звітної калькуляції. 3. Основні методи калькулювання продукції.</p>	2

<p>-Знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - суть, переваги і недоліки калькулювання за повними виробничими витратами - методику визначення собівартості з використанням різних методів калькулювання – за замовленнями, за процесами, на основі діяльності - переваги, недоліки кожного методу калькулювання і сфери застосування - вплив методу калькулювання на фінансовий результат <p>Вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розраховувати собівартість продукції (робіт, послуг) із застосуванням методів калькулювання за замовленнями, за процесами, на основі діяльності - використовувати цю інформацію в управлінні підприємством 	<p>Тема 4. Система обліку та калькулювання собівартості за повними витратами</p> <p>Тема 4.1. Позамовний метод калькулювання, його сутність</p> <p>Лекція 8.</p> <p><u>План лекції</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність системи обліку та калькулювання собівартості продукції за повними виробничими витратами. 2. Переваги та недоліки повного калькулювання. 	2
	<p>Тема 4.2. Сутність попроцесного методу калькулювання</p> <p>Лекція 9.</p> <p><u>План лекції</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Характеристика позамовного методу обліку витрат і калькулювання собівартості 2. Об'єкти обліку при позамовному методі калькулювання собівартості. 	2
	<p>Тема 4.3. Калькулювання собівартості продукції за видами діяльності (АВС-метод)</p> <p>Лекція 10.</p> <p><u>План лекції</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Характеристика калькулювання собівартості продукції за видами діяльності. 2. Переваги та недоліки калькулювання собівартості продукції за видами діяльності. <p>Література:</p> <p>Основна: 1-3, 112, 16, 19</p> <p>Додаткова : 1, 7</p> <p>Інтернет-ресурси: 1-5</p>	2
	<p>Самостійна робота:</p> <p>Опрацювання лекційного матеріалу.</p> <p>Питання до розгляду:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Характеристика напівфабрикатного і безнапівфабрикатного варіантів попроцесного методу обліку витрат і калькулювання собівартості. 2. Сфера застосування методів обліку витрат і калькулювання собівартості за повними виробничими витратами. 	24
	<p>Практичне заняття 10.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Собівартість продукції і собівартість одиниці продукції. 2. Виробнича та повна собівартість продукції (робіт, послуг), їх склад. 	2

	<p>Практичне заняття 11. 1. Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг). 2. Система обліку та калькулювання собівартості за повними витратами.</p>	2
	<p>Практичне заняття 12. 1. Облік непрямих витрат і порядок віднесення їх на собівартість 2. Методика калькулювання собівартості за процесами. 3. Безнапівфабрикатний варіант попередільного методу та напівфабрикатний метод калькулювання.</p>	2
	<p>Практичне заняття 13. 1. Оцінка залишків незавершеного виробництва на кінець місяця. 2. Калькулювання собівартості продукції за видами діяльності (ABC-метод).</p>	2
<p>Знати: - суть формування собівартості за неповними витратами - поняття простого і розвинутого «Директ-костингу» - основні показники, які формуються в системі «Директ-костингу» Вміти: - поділяти витрати на змінні та постійні - визначати маржинальний дохід - розраховувати собівартість за неповними витратами та застосовувати у практичній діяльності</p>	<p>Тема 5. Система обліку та калькулювання собівартості за змінними витратами Тема 5.1. Принципи калькулювання собівартості за змінними витратами Лекція 11. <u>План лекції</u> 1. Сутність системи обліку та калькулювання собівартості за неповними витратами 2. Змінні та постійні загальновиробничі витрати.</p>	2
	<p>Тема 5.2. Звіт про доходи і витрати, складений за методом маржинального доходу Лекція 12. <u>План лекції</u> 1. Простий «директ-костинг». 2. Розвинутий «директ-костинг». 3. Звіт про прибутки та збитки за змінними витратами. Література: Основна: 1-10, 21, 23 Додаткова : 5 Інтернет-ресурси: 1-5</p>	2

	<p>Самостійна робота: Опрацювання лекційного матеріалу. Питання до розгляду: 1. Вплив калькулювання за неповними витратами на величину прибутку підприємства; 2. Значення і сфери застосування калькулювання за неповними витратами</p>	24
	<p>Практичне заняття 14. 1. Облік витрат і калькулювання собівартості продукції за змінними витратами. 2. Маржинальний дохід: особливості його рахунку</p>	2
	<p>Практичне заняття 15. 1. Простий «директ-костинг», його суть, сфера застосування. 2. Маржинальний дохід, чистий дохід (збиток). 3. Вплив калькулювання змінних витрат на прибуток.</p>	
	<p>Практичне заняття 16. 1. Розвинений «директ-костинг», його суть, сфера застосування. 2. Методика багатоступеневого покриття постійних витрат.</p>	2
	<p>Практичне заняття 17. 1. Переваги та недоліки калькулювання за змінними витратами. 3. Переваги, недоліки «директ-костингу».</p>	
<p>Знати: - основні засади організації нормативного методу обліку витрат і калькулювання собівартості - підходи до розробки норм витрат - послідовність обліку змін та відхилень від норм - методика аналізу відхилень від норм та застосування інформації в управлінні Вміти: - обрати підхід до розробки норм витрат, скласти нормативну</p>	<p>Тема 6. Система обліку та калькулювання за нормативними витратами Тема 6.1. Нормативний метод обліку витрат і калькулювання собівартості продукції, його суть Лекція 13. <u>План лекції</u> 1. Суть, значення нормативного методу обліку витрат та калькулювання собівартості продукції 2. Поняття про норми витрат, їх розробка 3. Облік змін та відхилень від норм</p>	2

<p>калькуляцію - визначати відхилення від норм, проаналізувати їх та надати рекомендації</p>	<p>Тема 6.2. Методи аналізу відхилень по прямим витратам (матеріальним, витратам на оплату праці, накладним витратам) Лекція 14. <u>План лекції</u> 1. Організація нормативного методу обліку витрат та калькулювання собівартості 2. Методика аналізу відхилень від норм 3. Нормативний метод та «Стандарт-кост»: спільні риси та відмінності Література: Основна: 1-10, 11, 15, 21-23 Додаткова : 1-5 Інтернет-ресурси: 1-5</p>	2
	<p>Самостійна робота: Опрацювання лекційного матеріалу. Питання до розгляду: 1. Характеристика норм матеріалів, часу, виробітку 2. Спільні риси та відмінності нормативного методу та «Стандарт-кост»</p>	17
	<p>Практичне заняття 18. 1. Основні елементи нормативного методу обліку витрат і калькулювання. 2. Нормативний метод обліку витрат і калькулювання собівартості продукції, його суть, сфера застосування.</p>	2
	<p>Практичне заняття 19. 1. Нормативні прямі матеріальні витрати. 2. Нормативні прямі витрати на оплату праці. 3. Нормативні загальновиробничі витрати.</p>	2
	<p>Практичне заняття 20. 1. Сутність і сфера застосування методу документування відхилень. 2. Сутність і сфера застосування методу партійного розкрою. 3. Сутність і сфера застосування інвентарного методу</p>	2

	<p>Практичне заняття 21.</p> <p>1. Дослідження відхилень: повторювальність відхилень; контрольованість; позитивні відхилення; вартість та користь відхилення.</p> <p>2. Суть управління за відхиленнями.</p> <p>3. Аналіз відхилень як засіб контролю витрат.</p>	2
Всього:		180/6
6 семестр		
<p>Знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - етапи прийняття рішень та методика формування облікової інформації для них - суть економічної та бухгалтерської моделі аналізу взаємозв'язку «Витрати – обсяг - прибуток» - методи визначення точки беззбитковості - поняття запасу міцності, операційного важеля - методика проведення диференціального аналізу релевантної інформації з метою прийняття рішень в процесі операційної діяльності - методи оцінки проектів довгострокових рішень <p>Вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - обрати метод та визначити точку беззбитковості - розрахувати запас міцності, операційний важіль - робити висновки за результатами розрахунків - визначати за обліковими даними релевантні витрати, доходи в кожній конкретній господарській ситуації - порівнювати їх та давати рекомендації для прийняття рішень - розрахувати основні показники для оцінки інвестицій та проектів капітальних вкладень 	<p>Тема 1. Аналіз інформації для прийняття управлінських рішень</p> <p>Тема 1.1. Метод аналізу взаємозв'язку «Витрати – обсяг - прибуток»</p> <p>Лекція 1.</p> <p><u>План лекції</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Процес прийняття рішень та релевантність облікової інформації 2. Визначення точки беззбитковості. 3. Розрахунок запасу міцності. 4. Визначення точки беззбитковості при виробництві декількох видів продукції. 	2
		<p>Тема 1.2. Методика аналізу чутливості прибутку до зміни витрат, ціни та (або) обсягу реалізації</p> <p>Лекція 2.</p> <p><u>План лекції</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розрахунки теоретичної, практичної та нормальної виробничої потужності, їх застосування в управлінському обліку. 2. Методи оцінки витрат. Оцінка витрат за допомогою методу аналізу рахунків та вищої-нижчої точки. 3. Прийняття рішень про обсяг виробництва, про спеціальне замовлення. 4. Методи оцінки проектів капітальних вкладень <p>Література:</p> <p>Основна: 1-10, 17, 19, 22</p> <p>Додаткова : 1, 4, 7</p> <p>Інтернет-ресурси: 1-5</p>

	<p>Самостійна робота: Опрацювання лекційного матеріалу. Питання до розгляду:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність економічної та бухгалтерської моделі аналізу взаємозв'язку «Витрати – обсяг - прибуток» 2. Поняття точки беззбитковості та основні методи її визначення 3. Поняття запасу міцності, операційного важеля 4. Припущення, яких необхідно дотримуватись при аналізі співвідношення «Витрати – обсяг - прибуток». 	12
	<p>Практичне заняття 1.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мета та методи аналізу взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку 2. Аналіз впливу зміни витрат та обсягу виробництва і реалізації продукції на прибуток підприємства. 3. Взаємозв'язок "витрати – обсяг – прибуток" в умовах великого асортименту. 	2
	<p>Практичне заняття 2.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність релевантного підходу та диференційного аналізу при прийнятті управлінських рішень. 2. Аналіз інформації при прийнятті операційних управлінських рішень. 3. Управлінські рішення стосовно ціноутворення. 	2
	<p>Практичне заняття 3.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Формування інформації для прийняття управлінських рішень в процесі постачання, виробництва, реалізації 2 Формування інформації для прийняття рішень в умовах ризику та невизначеності 3. Прийняття інвестиційних рішень. 	2
<p>Знати: - сутність понять планування, бюджетування - підходи та послідовність складання бюджетів різних рівнів - методику контролю за виконанням бюджетів</p> <p>Вміти:</p>	<p>Тема 2. Бюджетне планування та контроль Тема 2.1. Бюджетування та види бюджетів. Лекція 4. <u>План лекції</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Планування і бюджетування: суть, мета і призначення 2. Підходи до складання бюджетів. 	2

<p>- формувати інформацію для складання бюджетів - аналізувати виконання бюджетів з групуванням відхилень на сприятливі та несприятливі</p>	<p>Тема 2.2. Методика складання операційних бюджетів. Лекція 4. <u>План лекції</u> 1. Види бюджетів 2. Послідовність складання бюджетів 3. Контроль за виконанням бюджетів Література: Основна: 16, 13, 18-23 Додаткова : 1-3, 5 Інтернет-ресурси: 1-5</p>	<p>2</p>
	<p>Самостійна робота: Опрацювання лекційного матеріалу. Питання до розгляду: 1. Методика складання бюджетів прямих витрат на виробництво, виробничих накладних витрат 2. Складання бюджетів витрат операційної діяльності.</p>	<p>16</p>
	<p>Практичне заняття 4. 1. Складання та узгодження планів та бюджетів. 2. Бюджетування “з нуля”. 3. Бюджетування через приріст.</p>	<p>2</p>
	<p>Практичне заняття 5. 1. Основні етапи бюджетного процесу. 2. Методика складання основного бюджету підприємства.</p>	<p>2</p>
	<p>Практичне заняття 6. 1. Технологія складання операційних бюджетів. 2. Технологія складання фінансових бюджетів.</p>	<p>2</p>
	<p>Практичне заняття 7. 1. Методика складання гнучкого бюджету. 2. Аналіз відхилень гнучкого бюджету від статичного.</p>	<p>2</p>
	<p>Практичне заняття 8. 1. Складові загального відхилення прибутку у процесі гнучкого бюджетування. 2. Складові загального відхилення прямих витрат на оплату праці у процесі гнучкого бюджетування. 3. Складові загального відхилення прямих матеріальних витрат у процесі гнучкого бюджетування.</p>	<p>2</p>

	<p>Практичне заняття 9.</p> <p>1. Характеристика основних розділів інструкції з організації бюджетування на підприємстві.</p> <p>2. Характеристика основних варіантів порядку організації процесу бюджетування на підприємстві.</p>	2
<p>Знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - сутність і типи центрів відповідальності - етапи робіт з організації обліку відповідальності - методика використання різних методів для оцінки діяльності центрів відповідальності - поняття трансфертної ціни <p>Вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - виділяти на підприємстві різні типи центрів відповідальності - використовувати калькулювання стандартних витрат для оцінки діяльності центрів відповідальності 	<p>Тема 3. Облік і контроль за центрами відповідальності</p> <p>Тема 3.1. Центр відповідальності, принципи їх діяльності</p> <p>Лекція 5.</p> <p><u>План лекції</u></p> <p>1. Поняття центрів відповідальності, їх типи</p> <p>2. Основні принципи та етапи робіт з організації обліку за центрами відповідальності.</p>	2
	<p>Тема 3.2. Оцінка діяльності центрів інвестицій</p> <p>Лекція 6.</p> <p><u>План лекції</u></p> <p>1. Облік і оцінка відповідальності з використанням різних методів.</p> <p>2. Основні принципи створення центрів відповідальності</p>	2
	<p>Тема 3.3. Трансфертне ціноутворення</p> <p>Лекція 7.</p> <p><u>План лекції</u></p> <p>1. Формування облікової інформації залежно від типу центру відповідальності</p> <p>2. Звітність центрів відповідальності.</p> <p>3. Поняття про трансфертне ціноутворення.</p> <p>Література:</p> <p>Основна: 1-10, 21-23</p> <p>Додаткова : 5, 7</p> <p>Інтернет-ресурси: 1-5</p>	2
	<p>Самостійна робота:</p> <p>Опрацювання лекційного матеріалу.</p> <p>Питання до розгляду:</p> <p>1 Використання методу « тариф- година- машина» для оцінки діяльності центрів відповідальності</p> <p>2. Формування показників для оцінки діяльності різних типів центрів відповідальності</p>	12

	<p>Практичне заняття 10. 1. Центри відповідальності, взаємозв'язок їх звітів на різних рівнях управління. 2. Визначення відхилень прямих матеріальних витрат, прямих витрат на оплату праці, загальновиробничих витрат. 3. Встановлення трансфертних цін.</p>	2
	<p>Практичне заняття 11. 1. Трансфертне ціноутворення, його завдання. 2. Показники діяльності центрів відповідальності.</p>	2
	<p>Практичне заняття 12. 1. Облік і оцінка відповідальності з використанням різних методів 2. Методи трансфертного ціноутворення.</p>	2
<p>Знати: - сутність системи стратегічного управлінського обліку та актуальність її створення - розуміти суть калькулювання за етапами життєвого циклу -розуміти суть калькулювання за системами «Таргет-костинг», «кайзен-костинг» - розуміти суть ланцюга цінності Вміти: - визначати витрати на етапах життєвого циклу продукції - розраховувати цільову собівартість - використовувати систему «кайзен-костинг» для різних видів діяльності</p>	<p>Тема 4. Стратегічний управлінський облік Лекція 8. <u>План лекції</u> 1. Характеристика стратегічного управлінського обліку, його значення для менеджменту 2. Калькулювання витрат за етапами життєвого циклу продукції 3. Калькулювання цільової собівартості (система «Таргет-костинг») 4. Облік витрат з метою безперервного удосконалення діяльності (система «кайзен-костинг») Література: Основна: 1-10, 13, 15 Додаткова : 1, 3, 7 Інтернет-ресурси: 1-5</p>	2
	<p>Самостійна робота: Опрацювання лекційного матеріалу. Питання до розгляду: 1. Поняття про ланцюг цінності, варіанти його формування 2. Система «кайзен-костинг» та її застосування в різних галузях</p>	6

	<p>Практичне заняття 13</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Калькулювання витрат за етапами життєвого циклу продукції. 2. Взаємозв'язок калькулювання та управління на основі діяльності. 3. Порівняння традиційного та сучасного підходів до управління якістю. 4. Облік витрат для безперервного вдосконалення діяльності. 	2
	<p>Практичне заняття 14</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Функції та принципи організації стратегічного управлінського обліку 2. Ланцюжок цінності і витрати на якість. 3. Система збалансованих показників (The Balanced Scorecard, BSC). 	2
Всього		90/3
Разом		270/9

III. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Основні

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України, прийнятий Верховною Радою України 16 липня 1999 р. № 996-XIV

2. Національне положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства Фінансів України від 07.02.2013 р. № 73.

3. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджений наказом Міністерства Фінансів України №246 від 20.10.99 р.

4. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затверджений наказом Міністерства Фінансів України № 290 від 29.11.99 р.

5. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджений наказом Міністерства Фінансів України від 14 червня 1999 р.

6. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості. Затверджені Наказом Державного комітету промислової політики України від 2.02.01 р. № 47.

7. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств. Затверджені Наказом Міністерства аграрної політики України від 18.05.2001 р. № 132

8. Методичні рекомендації з формування собівартості будівельно-монтажних робіт. Затверджені Наказом Держбуду України від 07.05.2002 р. №81

9. Методичні рекомендації з формування собівартості перевезень (робіт, послуг) на транспорті. Затверджені Наказом Міністерства транспорту України від 05.02. 2001 р. № 65

10. Методичні рекомендації з формування складу витрат та порядку їх планування в торговельній діяльності. Затверджені Наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 22.05. 2002 р. № 145

11. Бондар М. І., Верига Ю. А., Мельник С. І., Хоменко Н. В. *Облік у зарубіжних країнах : навч. посіб. / за заг. ред. Ю. А. Вериги. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 216 с.*

12. Воронко Р. М. *Облік у зарубіжних країнах : навч. посіб. 4-те вид., стер. Львів : Магнолія 2006, 2019. 744 с.*

13. Голов С. Ф. *Управлінський облік : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 534 с.*

14. Зима Ю. П. *Управлінські інформаційні системи в обліку : опорний конспект лекцій. Київ : КНТЕУ, 2017. 60 с.*

15. Карпенко О. В., Карпенко Д. В. *Управлінський облік : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 296 с.*

16. Лень В. С. *Управлінський облік : підручник. 2-ге вид., випр. Київ : Каравела, 2019. 260 с.*

17. Лишиленко О. В. Бухгалтерський облік : підручник. 3-тє вид., перероб. і допов. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 670 с.

18. Нападовська Л. В. Управлінський облік : підручник. 2-ге вид., доопрац. та допов. Київ : КНТЕУ, 2010. 648 с.

19. Огійчук М. Ф., Плаксієнко В. Я., Беленкова М. І., Панченко Л. Г., Сколотій Л. О., Шев'якова Т. П., Шандурська В. Г., Авілкова О. Г., Горковенко І. В., Воскобійник Ю. С., Мещераков В. Є. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами : підручник / за ред. М. Ф. Огійчука. Київ : Алерта, 2011. 1042 с.

20. Онищенко В. О., Бондар М. І., Дубовая В. В. Облік у зарубіжних країнах : підручник. Електронні дані. Київ : Центр учбової літератури, 2015. URL: http://10.0.2.150/docs/CUL/Oblik_zarub_krain_Onyshchenko.pdf.

21. Табачук Г. П., Сарахман О. М., Бречко Т. М. Фінансовий облік у банках : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 424 с.

22. Фаріон І. Д., Писаренко Т. М. Управлінський облік : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 792 с.

23. Фоміна О. В. Управлінський облік у торгівлі : монографія. Київ : КНТЕУ, 2016. 468 с.

Додаткові

1. Бузак Н. І., Фоміна О. В. Облік у зарубіжних країнах : навч. посіб. Київ : КНТЕУ, 2012. 320 с.

2. Губачова О. М., Мельник С. І. Облік у зарубіжних країнах : підручник. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 400 с.

3. Облік у зарубіжних країнах : навч. посіб. / [Л. А. Янковська, З. Б. Живко, І. І. Стеців, Ж. В. Семчук, М. О. Живко, В. М. Мельникович]. 2-ге вид., стер. Львів : Магнолія 2006, 2019. 384 с.

4. Садовська І. Б., Божидарнік Т. В., Нагірська К. Є. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Електронні дані. Київ : Центр учбової літератури, 2013. URL: http://10.0.2.150/docs/CUL/Buh_oblik_Sadovska.pdf.

5. Садовська І. Б., Божидарнік Т. В., Нагірська К. Є. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 688 с. + Електронна копія.

6. Сльозко Т. М. Бухгалтерський облік в умовах інституційних перетворень: теорія і практика : монографія. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 304 с.

7. Управлінський облік : опорний конспект лекцій / авт.: Л. В. Нападовська, О. В. Фоміна. Київ : КНТЕУ, 2013. 86 с.

Інтернет-ресурси

1. www.buhgalteria.com.ua
2. www.visnuk.com.ua
3. www.dtkk.com.ua
4. www.zakon.rada.com.ua
5. www.nau.com.ua